

ARAN

DIUENDRES 18 DE MARÇ DE 1.988

ERA NOTÍCIA:

JUSÈP CALBETÒ PRESIDENT DETH NAU CONSELH COMARCAU D'ARAN

Eth dia 9 de Març entàs 12 de metdia se constituic eth nau CONSELH COMARCAU dera Val d'Aran.

Eth Conselh Comarcau se constituic tamb es dètz conselhèrs de C.I.U. ath non presentar UNITAT D'ARAN es sues credencials eth passat 22 de Hereuèr, per non ès ter d'acòrd tamb era aplicacion dera LOT en aguesta comarca.

Jusèp Calbetò, Alcalde de Vielha-Mijaran que siguec escuelhut President deth Conselh Comarcau dera Val d'Aran jurèc eth sòn cargue en aranés e manifestèc "qu'acceptaue era presidéncia d'un Conselh Comarcau provisionau coma un compliment insalvable dera Lei supeditat a que en un temps çò mès cuert possible se mos restituísque eth Conselh GENERAU d'Aran, soleta institucion aranesa que reconeishem".

Eth President apelèc as auti partits politics a que s'amassen tamb C.I.U. ena faena tà conseguir era Lei especifica d'Aran coma objetiu primordiau.

Encara que non auien es sues credencials, UNITAT D'ARAN i siguec present en tot èster representat per anterior President deth Conselh Hipòlit Cruces que sollicitèc liéger un manifèst, explicant era posicion deth sòn partit.

Hipòlit Cruces afirmèc: "Era constitucion d'aguest Conselh ei un gran atentat ara identitat deth pòble aranés per açò Unitat d'Aran se nègue a participar en eth; perque sonque se pòt formar d'acòrd tamb era lei especifica d'Aran non ena base dera LOT." Tanben afirmèc "qu'en constituísse aguest Conselh s'igualaua ara Val d'Aran tamb es autes comarques de Catalunya non respetant era cultura e era identitat d'aguest petit país".

EDITORIAU

DISCREPÀNCIES POLITIQUES

Es discrepàncies politiqes son eth resultat dera aplicacion de diferents ideologies.

Possiblement non sigue tan simple coma tot açò mès era vertat ei qu'era discrepància canalizada ei era demostracion mès palpable deth comportament democràtic des usuarios e cau entèner que s'aguesta discrepància a coma finalitat eth benestar comun e er arténher realitats qu'an d'èster un ben entà toti, non cau entèner aquestes discrepàncies coma un impediment ar auanç deth nòste Aran, mès ath contrari, coma era contribucion ara realizacion d'ua Val d'Aran mès pròspèra, en tot entèner era subjetivitat des tèrmes.

Convergència e Union discrèpe d'Unitat d'Aran; Unitat d'Aran discrèpe de Convergència e Union. Qui a rason? Eth pòble ac aurà de decidir enes eleccions. Eth pòble ei soberan.

IMPRESI SENSE ADREÇA

**PRESENTACION PUBLICA
DETH LIBRE
"ERA VAL D'ARAN"
ENA BIBLIOTÈCA DERA
CAISHA DE PENSIONS
DE VIELHA**

Eth dia 12 de Març ena Bibliotèca dera Caisha de Pensions de Vielha se dèc a conèisher era naua publicacion der Institut d'Estudis Ilerdens de Lleida ena colleccion Solei d'Autan eth libre "Era Val d'Aran" de Juli Soler Revirat ar aranés per Frederic Vergés damb era colaboracion de Rosa Mª Salguèiro e Paquita Cuny.

Er acte protocolari presidit peth nau President deth Conselh Comarcau Senhor Jusèp Calbetò que dauric er acte damb ues paraules d'agraïment as persones qu'an intervengut en hèr possible aguesta revirada e agraiment ara persona de Frederic Vergés pera sua labor desinteressada ena recuperacion dera lengua aranesa.

Prenc era paraula eth Senhor Miquel Pueyo, director der I.E.I. de Lleida, remarcant que "s'a daurit un camin entà poder publicar toti es trabalhs possibles en aranés, çò que crearà ua consolidacion dera lengua e cultura aranesa".

Eth Senhor Eugeni Nadal, responsable dera Deputacion de Lleida, remarcuèc "qu'auem era responsabilitat deuant des païsi occitans de crear un punt de referèncià entara cultura des nòsti vesins".

E en tot acabar er acte, Frederic Vergés didec "qu'er hèt d'escuèlher aguesta òbra, ei entà hèr un omenatge ara persona de Juli Soler qu'auie hèt aguest libre basat ena convivèncià normau des aranesi".

**ER AJUNTAMENT DE VIELHA
IMPUGNE ES CONTRIBUCIONS
DEUANT DETH
TRIBUNAL DE COMPDES**

Er Ajuntament de Vielha que presidís er Alcalde Jusèp Calbetò a impugnat deuant deth TRIBUNAL DE COMPDES es contribucions catastraus aplicades ad aguest Municipi.

Segon paraules textuaus deth Sr. Alcalde, "Ei ua contribucion injusta ja que se crube en parçans considerats urbanisables coma se ja siguessen bastits. Non toti es lòcs an es madeishes categories per exemple es pòbles petits, es pardies e uarts dera part vielha. Serà un shinhau mès complicat defensar tot aquerò qu'ei ath costat deth parçan nau coma pòt èster era avenguda Marcatosa e era avenguda pas d'Arró".

**ETH CONSELH COMARCAU
CROMPE UN NISSAN PATROL
ENTÀ MILHORAR ETH SERVICI
SANITARI DER ESPITAU
DE. V I E L H A**

Atient a ua demana des mètgès d'assistèncià basica der Espitau de Vielha degut ath fòrt problèma qu'auien entà poder dar servici sanitari as pòbles mès aluenhats dera carretèra generau dera Val, auien besonh d'un coche, ja qu'enquia aué i auien d'anar damb coche pròpi.

Eth Conselh Comarcau a crompat un Nissan Patrol equipat damb toti es mieis necessaris entà poder dar ua melhor qualitat de servici sanitari.

Tanben se convocarà ua naua plaça de ATS entath madeish Espitau, degut a que i auie quate mètgès e sonque tres ATS, çò que represente ua milhora entara sanitat d'Aran.

**PRESENTACION PUBLICA
DETH LIBRE
"ERA VAL D'ARAN"
ENA BIBLIOTÈCA DERA
CAISHA DE PENSIONS
DE VIELHA**

Eth dia 12 de Març ena Bibliotèca dera Caisha de Pensions de Vielha se dèc a conèisher era naua publicacion der Institut d'Estudis Ilerdencs de Lleida ena colleccion Solei d'Autan eth libre "Era Val d'Aran" de Juli Soler Revirat ar aranés per Frederic Vergés damb era colaboracion de Rosa Mª Salguèiro e Paquita Cuny.

Er acte protocolari presidit peth nau President deth Conselh Comarcau Senhor Jusèp Calbetò que dauric er acte damb ues paraules d'agraïment as persones qu'an intervengut en hèr possible aguesta revirada e agraiment ara persona de Frederic Vergés pera sua labor desinteressada ena recuperacion dera lengua aranesa:

Prenc era paraula eth Senhor Miquel Pueyo, director der I.E.I. de Lleida, remarcant que "s'a daurit un camin entà poder publicar toti es trabalhs possibles en aranés, çò que crearà ua consolidacion dera lengua e cultura aranesa".

Eth Senhor Eugeni Nadal, responsable dera Deputacion de Lleida, remarcuèc "qu'auem era responsabilitat deuant des païsi occitans de crear un punt de referéncia entara cultura des nòsti vesins".

E en tot acabar er acte, Frederic Vergés didec "qu'er hèt d'escuelher aguesta òbra, ei entà hèr un omenatge ara persona de Juli Soler qu'auie hèt aguest libre basat ena convivéncia normau des aranesi".

**ER AJUNTAMENT DE VIELHA
IMPUGNE ES CONTRIBUCIONS
DEUANT DETH
TRIBUNAL DE COMPDES**

Er Ajuntament de Vielha que presidís er Alcalde Jusèp Calbetò a impugnat deuant deth TRIBUNAL DE COMPDES es contribucions catastraus aplicades ad aguest Muñicipi.

Segon paraules textuaus deth Sr. Alcalde "Ei ua contribucion injusta ja que se crube en parçans considerats urbanisables coma se ja siguessen bastits. Non toti es lòcs an es madeishes categories per exemple es pòbles petits, es pardies e uarts dera part vielha. Serà un shinhau mès complicat defensar toç aquerò qu'ei ath costat deth parçan nau coma pòt èster era avenguda Marcatosa e era avenguda pas d'Arró".

**ETH CONSELH COMARCAU
CROMPE UN NISSAN PATROL
ENTÀ MILHORAR ETH SERVICI
SANITARI DER ESPITAU
DE V I E L H A**

Atient a ua demana des mètges d'assisténcia basica der Espitau de Vielha degut ath fòrt problèma qu'auien entà poder dar servici sanitari as pòbles mès alueñhats dera carretèra generau dera Val, auien besonh d'un coche, ja qu'enquia aué i auien d'anar damb coche pròpi.

Eth Conselh Comarcau a crompat un Nissan Patrol equipat damb toti es mieis necessaris entà poder dar ua melhor qualitat de servici sanitari.

Tanben se convocarà ua naua plaça de ATS entath madeish Espitau, degut a que i auie quate mètges e sonque tres ATS, çò que represente ua milhora entara sanitat d'Aran.

INFORMACIONS

Era oficina comarcau deth DARP ena Val d'Aran, a previstes aguest mes de Març es següentes activitats:

- 1.- Un curs d'explotacion de vaques: deth 21 enquia eth 24 de Març, qu'aurà lòc en Ajuntament de Vielha entàs 8,30 deth ser e i pòden anar toti es interessats liurement.
- 2.- Ua reunion informativa a cargue deth personau tècnic de "Modernització de l'Empresa Agrària" entà divulgar, línhes d'ajut econòmic deth DARP entàs explotacions agràries.

Era dita reunion aurà lòc en Ajuntament de Vielha eth dia 25 de Març (diuendres) entàs 12 de metdia.

PUBLICITAT

Entà hèr publicitat en TOTI metetzvos en contacte damb eth C.N.L. dera Val d'Aran. Tel.: 64 00 92

Trobatz en aguesta sopa de letres es sies terçons dera Val d'Aran.

RAUMARCATOSA
CUARTULSHTRS
CAINSMTATOS
AESENCOTINLI
RSITAEPEALOR
TLODILSASIRI
OAPSUERQNARA
LBREGTRSACOL
ITOALOLOJUPI
CNRSORNIPERS
AORIRAMJOUPI
SCOLETAUQADA

TOTI

NOTICIARI ARANÉS

DIRECCION GENERAU DE
PATRIMÒNI ESCRIT E
DOCUMENTAU DERA
GENERALITAT DE
CATALUNYA

EDITE:

Centre de Normalisacion
Lingüística dera Val d'Aran
C/ Sarriulèra, 8, 2on. pis
Tel.: 64 00 92
25530 V I E L H A

DIRECTOR:

Jusèp Loïs Sans Socasau

REDACTOR:

Joan Leja Cadena

COLLABOREN:

Jovita Ané Sanz
Manuela Ané Brito

IMPRIMÍS:

CNL dera Val d'Aran

DÈPÓSIT LEGAL:

L-1328-1987

Es articles e comentaris publicadi en noticiari TOTI, son-qu'expressen era opinion des sòns autors.

ETH REMOQUET DERA SETMANA

Mã Luïsa Estèvez Sans

NÒRMES ORTOGRAFIQUES DER ARANÉS

" Ua grafia coèranta entara nòsta lengua".

Era Generalitat encarguèc a ua comission formada per professors universitaris, mèstres e escriptors coneishedors dera lengua d'establir ua normatiua ortografica que permetesse representar graficament çò que didem. Aquesta normatiua siguec aprovada peth govèrn dera Generalitat er an 1983 e mos permet aué poder escriuer eth nòste aranés de manèra coèranta e en consonància damb es grafies des lengües occidentaus e tanben auer totes es possibilitats de desenvolopament culturau que mos corresponen.

Er Aranés ei ua varietat deth gascon e forme part deth conjunt lingüístic occitan. Totes es varietats occitanes utilisent ua madeisha grafia, era der Institut d'Estudis Occitans, qu'ei era qu'adoptèc era Comission qu'elaborèc es nòrmes ortografiques der aranés. Aquesta grafia correspon as madeishi critèris qu'era catalana, adoptant totun d' auti signes gràfics: SH/ISH/CH; NH; LH e non cap X/IX; TX; NY; LL; deth catalan. A mès entà dâli un aspècte parion as grafies des lengües occidentaus e non desbrembar es origens latins des
(continue laguens)

EDITORIAU

LIÉGER ERA LENGUA

Diuèrses son es ocasions enes que mos an arribat comentaris determinats sus era lengua aranesa, es Nòrmes Ortografiques e eth lèxic qu'utilisam. Ei per aquerò que periòdicament facilitaram diuèrses explicacions sus eth caràcter lingüístic der aranés.

Començam aué damb ua petita referència ara "O" "U" que pòt ajudar a comprèner era convencionalitat d'ua Nòrma e que non escriuem "O" e liegem "U" coma opinen quauqu'uns. Ei un problèma de comprenença. Eth pòble deu de comprèner era sua lengua escrita.

Auferim tanben ua petita explicacion sus un libre que trate sus era evolucion der aranés enes darrèrs ans.

E finaument volem era vòsta collaboracion, era de TOTI entà hèr d'aguesta publicacion un patrimòni collectiu.

nòstes paraules, calie **trigar** bères grafies etimologiques (b, v, d, g, finaús: vent, àrab, actitud, long) en lòc de (bent, àrap, actitud, long), (c/ç: cèu, dançar) e non (sèu o dansar) que non an cap de base fonetica. Aguesta ei **tamben** era rason mès importanta entà escriuer **tamb** "o" eth son (u) der aranés, "ò" eth son de (o) (?), e "u" eth son de (u) francesa (y).

Comparatz:	aranés:	o	rt	o	grafia	etnol	ò	gic
	catalan:	o	rt	o	grafia	etnol	ò	gic
	castelhan:	o	rt	o	grafia	etnol	ó	gico
	francés:	o	rt	o	graphie	etnol	o	gique

* EXTRÈT DERA INTRODUCCION DES NÒRMES ORTOGRAFIQUES.

APRENETZ ER ARANÉS DAMB NOSATI...

ERA "O"/"U" EN ARANÉS.

- Tostemp que prononciésqem (O) i meteram un accent grèu.

Exemples: pòcha, òme, liròt, pòrta, lòc, pòden...

Aguesta vocal coincidirà tostemp ena sillaba tonica o fòrta dera paraula.

- Tostemp que se pronóncie (U, deth castelhan) i meteram ua "O".

Exemples: poma, solei, Benós, Begós, Barcelona...

Aguesta "O" anarà accentuada damb un accent agut, quan es nòrmes d'accentuacion ac senhalen.

- Tostemp que prononciésqem (U, deth francés) i meteram ua "U".

Exemples: dempús, blu...(accent segons es nòrmes).

- De manera generau, es excepcions son es diftongs:

- AU: sau.
- EU: mèu.
- IU: diu.
- ÒU: pòur.

- Escriuetz "O""Ò""U" segons convengue:

h..rat/ ling../ p..rta/ aç../ ist..ria/ p..ma/
 ..me/ p..der/ bl../ p..jar/ demp..s/ rel..tge.

Solucion-horat, lingò, pòrta, açò, istòria, poma, òme, poder, blu, pujar, dempús, relòtge.

LIBRES QUE PARLEN D'ARAN:

L'OCCITAN GASCON EN CATALOGNE ESPAGNOLE, LE VAL D'ARAN

Centre d'Études des Cultures d'Aquitaine et d'Europe du Sud. Université de Bordeaux III.

Autor: Alain VIAUT.

Ei aguest un des libres mès interessants aué sus era Val d'Aran. Er autor preten hèr ua descripcion dera realitat lingüística aranesa, çò que convertís eth libre en un instrument fòrça pràctic entàs aranesi que volguen conéisher eth procès entara normalisacion dera sua lengua enquia aguest moment.

Enes prumèrs capítols Viaut hè ua descripcion sus eth marc físic, administratiu, econòmic, demogràfic e istòric dera Val d'Aran. Entà passar dempús ar estudi concrèt e centrau deth trabalh:

Senhale en prumèr lòc era originau situacion de plurilingüisme, en tot afirmar qu'es relacions passen obligatòriaments peth castelhan e peth catalan, prò qu'en definitiua es aranesi concevissen era utilizacion dera sua lengua a toti es nivèus, coma quauqu'arren possible d'arténher.

COLLABORAR EI BASTIR ERA NÒSTA LENGUA

Aguesta huelha a coma finalitat eth que toti es poblants d'Aran poguésquetz manifestar era opinion sus eth "Noticiari TOTI" e hè-mos arribar es incoeréncias o errors que trapegatz en lèxic e construccions utilizadas. Se contestarà personauments es comunicacions recebudes e s'obsequiarà as autors.

NÒM E COGNÒMS: _____

ADREÇA: _____

COMUNICACION: _____

Aguesta huelha la podetz tirar en corrèus e non cau meté-i seget.

Viaut parle tanben dera definicion legau der aranés, plantejant eth contèxte e es concepcions juridique damb es que s'a tractat eth cas deth gascon dera Val d'Aran e utilisant tèrmes un shinhau conflictius com "Lengua pròpia""Lengua oficiau".

Ena darrèra part deth libre se hè referéncia ath procès concrèt de Normalisacion dera lengua d'Aran:

- creacion d'ua Comision entara elaboracion d'ua normativa ortografica.

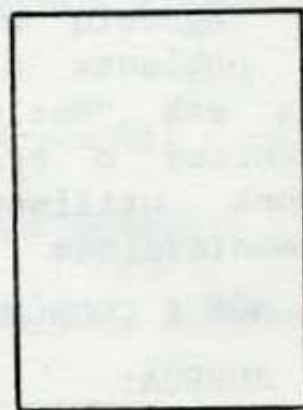
- Publicacion des dites nòrmes e adopcion per decret per part deth govèrn dera Generalitat.

- Ues autes accions concertades entre es institucions araneses e era pròpia Generalitat, a on era promocion dera lengua aranesa e era sua normalisacion se plantejen com es objetius mès importants.

- Problematica der ensenhament der aranés en çò que tanh ara formacion des mèstres, alumnes...

- Implicacion des partits polítics dera Val d'Aran ena difusion dera normativa.

Er autor affirme qu'era dinamica der occitan gascon dera Val d'Aran depen d'ua identificacion totau per part de totes es institucions damb aguesta qüestion.

CENTRE DE NORMALISACION LINGÜISTICA DER ARANÉS

C/ Sarriulèra, 8, 2on. pis

25530 VIELHA